

Autor: Karel Veliký

Führ uns durch Sturm und grausige Signale und pflanz in uns das neue Reich. Von Thronstahl (Imperium internum)

Stefan George si vytvořil svůj básnický jazyk, zcela odlišný od řeči kteréhokoliv německého básníka: je v něm mnoho stylizace a velké slovní i tvarové bohatství při maximální úspornosti ve slovech. Obrat od anarchie ke kázni provádí nejprve v poezii: velí přísnou stavbu veršů a slok, pečlivý rytmus, přesný rým a vybraný slovní výraz, stručnost, opravdovost, poctivost v jejich vytváření; čili od improvizace a impresionismu k nové klasičnosti. Podobně jako Nietzsche, kterého otevřeně uctívá, vede důsledný boj proti naturalismu, který se od počátku devadesátých let, kdy literárně vystoupil i George, jeví hegemonelem německého umění. Sám jmenuje své předchůdce: pozdní Goethe, Hölderlin, Platen. Dokonalá báseň je mu výtvořem výběru, míry, zvuku, výstavbou a soustředěním, sestrou architektury a malby, kde „cit i дума kameněji v krásné sošné gesto“, je syntézou, ovládnutím; nikoli písní, ale ódou, hymnem; nikoli útržkem z deníku, nýbrž přetvořením významného prožitku v typický postoj a symbolickou situaci. Formální nuance pěstuje až do nesrozumitelnosti. Je to jako luštit znaky gnóze – bez iniciace zůstávají němé.

První dvě sbírky jsou cele poplatné francouzskému symbolismu, platí to i o třetí, Algabalovi (1892), jemuž bude impresionistická kritika vyčítat chladnost a necitelnost, kdežto naturalistická neživotné estétství. George tu nevyvolává historickou osobnost Heliogabala, římského císaře, ale pravzor královského kněžství, nesoucího ovšem pečeť vládcovství v kráse, jak je žil i Ludvík II. Bavorský, mecenáš Wagnerův.

V Knihač pastýřů (Die Bücher der Hirten, 1895) naopak ožívá prapůvodní soužití s přírodou, chápanou a cítěnou magicky, takže v Rozhovoru v rákosí či Bohu niv se projevují starověká polobožstva nerozpoznatelně splynulá s živly: jas, světelnost řectví se tu snoubí s ryzím, tacitovským germánstvím. Namísto tragického rozdvojení z posledních staletí je „evokována jednota lidské plnosti a božského jasu“.

V Předehře ke Koberci života a písním o snu a smrti (Der Teppich des Lebens und die Lieder von Traum und Tod, 1900), v oné řadě těžce obsažných básní, kde „každý verš zní slavnostně jako výrok z posvátných knih“, se objevuje vychovatelská vloha, původnímu francouzskému symbolismu zcela cizí: v básníkovi se tu ozývá vychovatel, tlumočitel nejvyšší moudrosti, a již neumlká.

Tak rostla ve Vás vznešenost a dále,

Jež k nízkému se daru nenachýlí,

Váš žár jsem v jádru vnitřním množil stále,

Abyste pravý obraz čistě pochopili.

(přel. Jiří Karásek ze Lvovic)

V Sedmém kruhu (Der siebente Ring, 1907) poprvé zaujímá pregnantní stanovisko k určitým jevům a událostem uměleckého světa a veřejných zájmů: zde se již ohlašuje přechod k vrcholným, metapolitikou usměrňovaným sbírkám. Sloh ještě zpřísněl, verš zkovověl, sakrálnost zůstává, neboť „určitá sdělení jsou možná jen v ovzduší hluboké vážnosti“: nikoli nezodpovědné, křečovité vzepětí z nížin všedního dne, extáze, po níž opět následuje vystřízlivění do profánní každodennosti, ale trvalý stav posvěcení, ušlechtilosti, napětí i energií shromažďovaných ke kontemplaci a činu (např. báseň Templáři).

Hvězda svazu (Der Stern des Bundes, 1914, ve smyslu italského fasci!), předposlední z Georgeových básnických knih, velkorysý souhrn jeho poetické etiky: básnické „vyzařování zákona pro pospolitost a říši“ ve tvaru magických zaříkad, která se „tvrdou ražbou, sugestivní silou a nořením se z tajemna podobají Merseburským zaklínáním“, nejstarším to památkám pohanského němectví.

A konečně Nová říše (Das neue Reich, 1928), poslední, nejvybranější „kvetení křišťálových drus“. Básník se už vůbec neodvrací od skutečnosti, ani se k ní nesnižuje, formuje ji. Sen vtiskává podobu realitě. Kult mládí, které „dozrává pod sluncem národního nebezpečí“, (Jirát), adorace tvrdé až drsné krásy, neúprosné disciplíny, žádající nesmírné po sobě i po jiných, krevního dědictví, drtivé vůle k vládě nad hmotou i duchovnem, úporného chtění po monumentálním sloučení a souznění ideje a formy, touhy a skutečnosti, dějinné prasíly a přítomnosti, duše a těla, božství a lidství.

*„Der sprengt die Ketten, fegt auf Trümmerstätten | Die Ordnung, geißelt die Verlaufenen heim
| Ins ewige Recht, wo Großes wiederum groß ist | Herr wiederum Herr, Zucht wiederum
Zucht. Er heftet | Das wahre Sinnbild auf das völkische Banner | Er führt durch Sturm und
grausige Signale | Des Frührots seiner Treuen Schar zum Werk | Des wachen Tags und pflanzt
das Neue Reich.“*

Je-li adekvátní převod lyriky do jiného jazyka problematický téměř vždy, u Georga je místy v

podstatě neřešitelný. Ne náhodou knižně v češtině vyšly „jen“ Tři legendy (Samotíšky u Olomouce 1929) a Básně v próze (Pardubice 1936), z nichž jednu vyjímáme. Životadárny prameny zde vytušujeme i bez zasvěcení či náhlého vnuknutí, obsah, vznešený, zarážející, matoucí, je přesto námětem na esej. Hned v prvním odstavci jsou tři velká topoi: ´modrý květ´, ´postava všechna v černém´ a ´člun převážející přes řeku´.